

ЗАБЫТАЕ ІМЯ Ў ГІСТОРЫІ: М. К. БАБРОЎСКИ (1785—1848)

У дадзеным артыкуле прадстаўлены творчая спадчына і жыццёвы шлях вядомага беларускага вучонага, святара, багаслова, славіста, арыенталіста, гісторыка, палеографа, бібліяфіла, заснавальніка скарызназнаўства канца XVIII — першай паловы XIX ст. М. К. Баброўскага. Паказаны яго ўклад у выяўленне, вывучэнне і збіранне помнікаў стараславянскага пісьменства.

In this article the creative heritage and way of life of M. Bobrovsky, a well-known Belarusian scientist, priest, theologian, slavist, orientalist, historian, paleographer, bibliophile, and founder of Skorina studies of the end of the 18th — the first part of 19th century are presented. His contribution to revelation, studying and collection of Old Church Slavonic ancient manuscripts has been revealed.

Ключавыя словы: Міхаіл Баброўскі, творчая спадчына, святар, славіст, Віленскі ўніверсітэт.

Keywords: Michael Bobrovsky, the creative heritage, a priest, a slavist, the Vilnius University.

Імя гісторыка і багаслова М. К. Баброўскага (1785—1848) адносіцца да ліку забытых, вядомых толькі абмежаванаму колу спецыялістаў. Аднак творчая спадчына і асоба вучонага ўяўляюць цікавасць у шматлікіх адносінах. Перш за ўсё, — як гісторык, які пакінуў фундаментальныя даследаванні па царкоўнай гісторыі. Па-другое, менавіта М. К. Баброўскаму належыць гонар адкрыцця Супрасльскага рукапісу. Не менш цікавым бачыцца і тое, што М. К. Баброўскі — ураджэнец Беларусі, выхадзец з асяроддзя нашчадкавага ўніяцкага духавенства, прыняў удзел у надзвычай важным для грэка-каталіцкай царквы — Полацкім царкоўным саборы.

Мэта дадзенага артыкула: аднавіць жыццёвую і творчую біяграфію М. К. Баброўскага, якая не атрымала ўсебаковага асвятлення, заснаванага на аналізе ўсяго комплексу крыніц. І сёння надзённай, актуальнай праблемай з’яўляецца пераасэнсаванне назапашанага матэрыялу з пункту гледжання ўсеагульнага, аб’ектыўнага і комплекснага аналізу. Гэта дазволіць лепш даследаваць і глыбей прадставіць значэнне і ролю дзейнасці вучонага ў гістарычнай навуцы.

Пустаход Таццяна Сяргеёўна — аспірантка кафедры гісторыі Беларусі новага і навейшага часу Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Нарадзіўся Міхаіл Кірылавіч Баброўскі 8 лістапада 1785 г. у вёсцы Вулька Бельскага павета Гродзенскай губерні (зараз тэрыторыя Польшчы) у сям’і ўніяцкага святара Кірыла Баброўскага. Баброўскія паходзілі са старажытнага шляхецкага роду, прадстаўнікі якога валодалі маёнткамі паміж Драгічынам, Мельнікам і Бельскам. Аднак сям’я святара Кірыла жыла ў беднасці, у чым і праявіўся характэрны ўклад жыцця ўніяцкага святарства. Трэба адзначыць, што да пачатку XIX ст. уніяцкая царква прадстаўляла сабой дзве плыні: магутны, моцна акаталічаны базыльянскі ордэн, члены якога займалі вышэйшыя пасады, і белае (жанатае) духавенства, якое было ў сваёй асноўнай масе малазабяспечаным і неадукаваным [9, с. 50]. У сям’і святара Кірыла было пяцёра сыноў, але тры з іх памерлі яшчэ ў дзяцінстве. Для двух сыноў, якія засталіся, — старэйшага Іосіфа і сярэдняга Міхаіла — бацька нічога не шкадаваў, шмат сіл уклаў у іх адукацыю. Вынікі дбанняў Кірыла пераўзышлі ўсе яго чаканні. Добрыя пачаткі трывала ўкараніліся ў свядомасці сыноў. Трэба адзначыць, што сваім разуменнем веравучэння грэка-каталіцкай царквы святар Кірыл пераўзыходзіў усіх святароў Брэсцкай уніяцкай епархіі [5, с. 166]. Свядомае засваенне богаслужэбнай літургічнай практыкі, царкоўнага ўстава і дагматыкі грэка-каталіцкай царквы дазволілі М. К. Баброўскаму ў будучым развіць веды ў глыбокі светапогляд.

Атрымаўшы першапачатковыя веды пад кіраўніцтвам свайго бацькі, М. К. Баброўскі працягваў сваю адукацыю ў Клешчальскай школе царкоўнаслужачых [3, с. 31]. Гэта школа мела добрую вучэбную базу і на працягу XVIII — пачатку XIX ст. рыхтавала служыцеляў белага ўніяцкага кліра. Тым больш Антоній Сасноўскі, настояцель Свята-Нікольскага храма ў Клешчальных, прыходзіўся М. К. Баброўскаму хросным бацькам і таксама быў вялікім знаўцам і прыхільнікам славянскага богаслужэння. Школа ў Клешчальных дапамагла М. К. Баброўскаму ўмацаваць веды, атрыманыя дома. Для далейшай адукацыі тады трэба было паступаць у школы, якія належалі манаскім ордэнам піяраў, іезуітаў ці базыльян. М. К. Баброўскі ў 1797—1803 гг. вучыўся ў Драгічынскім вучылішчы піяраў, дзе атрымаў веды па фізіка-матэматычных, гістарычных і маральных дысцыплінах, вывучаў французскую, нямецкую, грэчаскую і лацінскую мовы [4, с. 376]. Затым у 1804—1806 гг. М. К. Баброўскі вучыўся ў Беластоцкай гімназіі, дзе быў узнагароджаны сярэбраным медалём.

М. К. Баброўскі ў 1806—1808 гг. працаваў у Беластоцкай гімназіі, адначасова ў Супрасльскім манастыры, які знаходзіўся непадалёк, займаўся вывучэннем царкоўнаславянскіх старажытных рукапісаў і першадрукаў. Менавіта тут будучы вучоны захапіўся чытаннем рукапісаў і зацікавіўся

гісторыяй роднага краю. Хронікі і дакументы, якія захоўваліся ў бібліятэцы, давалі магчымасць аднавіць падзеі гісторыі Беларусі. Паступова ў М. К. Баброўскага складваецца пэўнае кола навуковых інтарэсаў, славянская праблематыка становіцца яго пастаянным захапленнем. Параўноўваючы розныя царкоўнаславянскія выданні, даследчык набыў на выкі крытычнага падыходу да вывучэння гістарычных крыніц.

Далейшую адукацыю М. К. Баброўскі набывае ў Вільні, якая, як вядома, была культурным цэнтрам былога Вялікага Княства Літоўскага. У Вільні знаходзіўся Віленскі імператарскі ўніверсітэт, адкрыты ў 1803 г. Новай вышэйшай навучальнай установе былі прадастаўлены шырокія правы, характэрныя для ўсіх расійскіх універсітэтаў пачатку XIX ст., але ўніверсітэт адрозніваўся ад іншых наяўнасцю ў сваім складзе багаслоўскага факультэта, атрымаўшага назву Галоўнай семінары [10, с. 3]. Менавіта тут і працягнуў сваю адукацыю ў 1808—1812 гг. М. К. Баброўскі. У Галоўнай семінары павінны былі атрымліваць вышэйшую багаслоўскую адукацыю прадаўнікі каталіцкага духавенства як лацінскага, так і грэчаскага абрадаў. Выпускнікі семінары маглі займаць вышэйшыя адміністрацыйныя пасады ў кіраванні каталіцкай і ўніяцкай цэрквамі, а таксама маглі быць выкладчыкамі ў епархіяльных семінарыях [10, с. 3]. М. К. Баброўскі вырашыў прысвяціць сябе навуцы. За чатыры гады навучання ў Галоўнай семінары ён быў удастоены ступені магістра філасофіі ад маральна-палітычнага факультэта (5 мая 1811 г.), ступені магістра славеснасці ад славеснага факультэта (24 чэрвеня 1811 г.); пасля заканчэння курса ў Галоўнай семінары ён быў удастоены ступені магістра багаслоўя (14 чэрвеня 1812 г.) [4, с. 376]. У 1812—1814 гг. М. К. Баброўскі наведваў курсы правазнаўства пры Віленскім універсітэце і ў 1814 г. стаў магістрам грамадзянскага і крымінальнага правоў [3, с. 32]. У 1814 г. Савет універсітэта запрасіў яго заняць кафедру Свяшчэннага Пісання ў якасці прафесара. У 1815 г. М. К. Баброўскі прыняў сан уніяцкага святара, у 1816 г. быў прызначаны членам Віленскай уніяцкай кансісторыі, а ў 1817 г. стаў брэсцкім канонікам [15, с. 19].

Першы перыяд прафесарства М. К. Баброўскага быў непрацяглым (1814—1817). На здольнасці вучонага звярнуў увагу Савет Віленскага ўніверсітэта, і ён быў адпраўлены ў навуковую камандзіроўку за мяжу для далейшага ўдасканалення па сваёй спецыяльнасці. На працягу пяці гадоў (1817—1822) М. К. Баброўскі знаходзіўся ў Аўстра-Венгрыі, Чэхіі, Італіі, Францыі, Славеніі, Далмацыі. Праграма навуковых заняткаў М. К. Баброўскага складалася з дзвюх частак: 1) вывучэнне Свяшчэннага Пісання, біблейскай археалогіі і ўсходніх моў; 2) параўнальнага вы-

вучэння славянскіх моў. Навуковая камандзіроўка пачалася з дэталёвага вывучэння стану багаслоўя ў нямецкіх універсітэтах, дзе М. К. Баброўскі даследаваў стан біблейскай крытыкі і новыя напрамкі багаслоўя, з якімі ён пазнаёміў пасля вяртання віленскую аўдыторыю. Вучань М. К. Баброўскага Плакіда Янкоўскі пісаў: «Профессор Бобровский первый познакомил здешнюю аудиторию с современным состоянием так называемой библейской критики и её философско-рациональных воззрений за границей... Это было рациональное направление, свойственное всем комментаторам немецкой школы, когда к священным текстам относились как к почтенным памятникам глубокой древности, достойным предпочтительного изучения со стороны мыслителей, но, вместе с тем, подлежащим их беспристрастной оценке» [15, с. 60—61].

Пасля Германіі М. К. Баброўскі надоўга спыніўся ў Вене, дзе вывучаў біблейскую археалогію і ўсходнія мовы: яўрэйскую, арабскую, сірыйскую і халдзейскую. З 1819 г. пачынаюцца яго заняткі па славяназнаўстве і вывучэнні славянскіх моў. Для больш дэталёвага знаёмства з мовамі і літаратурай заходніх і паўднёвых славян вучоны прадпрыняў падарожжа па Маравіі, Крайне і іншым славянскім правінцыям Аўстрыйскай імперыі. Далей на шляху М. К. Баброўскага былі Італія і Далмацыя (Харватыя), дзе ён вывучаў мясцовую лінгвістычную сітуацыю.

Гады замежнай паездкі пашырылі і паглыбілі пазнанні М. К. Баброўскага. Яго здольнасці былі дастойна ацэнены еўрапейскімі калегамі. М. К. Баброўскі з'яўляўся членам прэстыжных Археалагічнай акадэміі ў Рыме, Парыжскага і Лонданскага азіяцкіх таварыстваў, Камітэта па працоўцы харвацкага правапісу ў Далмацыі, Маскоўскага таварыства гісторыі і старарускай пісьменнасці [16, с. 51]. Славісты І. Даброўскі, Б. Капітар і В. Ганка пастаянна знаходзіліся з ім у навуковай перапісцы. Знаёмства з графам М. П. Румянцавым, заступнікам славяназнаўства, таксама завязалася ў М. К. Баброўскага за мяжой, падчас сумеснага знаходжання ў Германіі. Паміж імі ўзнікла навуковая перапіска, якая закарнала археалагічныя, бібліяграфічныя і іншыя пытанні.

Пасля вяртання з навуковай камандзіроўкі М. К. Баброўскі працягваў выкладчыцкую дзейнасць. З 1822—1833 гг. (з перапынкам у 1824—1826 гг.) ён займаў пасаду прафесара экзегетыкі і герменеўтыкі багаслоўскага факультэта Віленскага ўніверсітэта, выкладаў арабскую мову. У 1823 г. М. К. Баброўскаму прысвоена ступень доктара багаслоўя. Трэба адзначыць, што ў сваіх пропаведзях вучоны выступаў супраць базыльянскіх манахаў, вінаваціў іх у скажэнні абрадаў грэка-славянскай царквы. У сувязі з гэтым ён набыў шмат ворагаў сярод лацінскіх і бызіль-

янскіх манахаў. Яшчэ да вяртання М. К. Баброўскага ў Вільню Віленскі ўніверсітэт быў западозраны ў заступніцтве тайных таварыстваў сярод студэнтаў. Вучоны не мог быць абвінавачаны ва ўдзеле ў гэтых таварыствах. Тым не менш дзейнасць М. К. Баброўскага была прадстаўлена ў такім святле, што яго абвінавацілі ў дачыненні да студэнцкіх палітычных выступленняў і дзейнасці ва ўніверсітэце тайных студэнцкіх таварыстваў філарэтаў, філаматаў і прамяністых, у якія ўваходзілі Адам Міцкевіч, Ян Чачот, Тамаш Зан, Ігнат Дамейка і г. д. Вучоны ў 1824 г. быў адхілены ад выкладчыцкай дзейнасці і звольнены з універсітэта. М. К. Баброўскаму было забаронена жыць у Вільні, яго прымусова выселілі пад нагляд духоўнага начальства [14, с. 217]. Два гады (1824—1826) вучоны знаходзіўся ў Жыровіцкім базыльянскім манастыры, дзе засяродзіўся на навуковых даследаваннях, вывучэнні назапашаных ім багацейшых матэрыялаў. Дапамогу ў вяртанні ва ўніверсітэт М. К. Баброўскаму аказаў знакаміты дзяржаўны канцлер граф М. П. Румянцаў.

У 1826 г. М. К. Баброўскі вярнуўся ў Вільню. Ён выкладаў біблейскую археалогію ў Віленскім універсітэце і царкоўнаславянскую мову ў Галоўнай семінарыі, займаў шэраг адміністрацыйных пасадаў. Аднак пасля паўстання 1830—1831 гг. у Польшчы, Беларусі і Літве, закрыцця ў 1832 г. Віленскага ўніверсітэта і пераўтварэння ў 1833 г. Галоўнай семінарыі ў Рымска-каталіцкую духоўную акадэмію М. К. Баброўскі выйшаў у адстаўку, пераехаў у мястэчка Шарашова Пружанскага павета, дзе выконваў абавязкі прыходскага святара. У 1839 г. перайшоў у праваслаўе, а ў 1841 г. быў узведзены ў сан Пружанскага благачыннага [8, с. 411]. Памёр М. К. Баброўскі 21 верасня 1848 г. ад халеры. Пахаваны каля мясцовай могілкавай Свята-Петрапаўлаўскай царквы.

М. К. Баброўскі сабраў вялікую бібліятэку, якая стала першым спецыяльным зборам помнікаў беларускай старадрукаванай літаратуры. Асобныя кнігі з яго калекцыі захоўваюцца ў сховішчах Вільнюса, Масквы і Санкт-Пецярбурга. Пры жыцці М. К. Баброўскаму ўдалося надрукаваць толькі некалькі сваіх прац. Частка рукапіснай спадчыны знікла адразу пасля яго смерці, другая трапіла да бібліяфіла Ф. Транбіцкага, а потым разышлася па розных сховішчах. Большая частка гэтых рукапісаў загінула падчас Другой сусветнай вайны. Уцалелі толькі асобныя лісты, нататкі, матэрыялы, прызначаныя іншым асобам, якія зберагаюцца ў зборах Вільні, Кракава, Варшавы, Масквы, Санкт-Пецярбурга і інш.

Трэба адзначыць, што М. К. Баброўскі спрыяў узнікненню асобнага кірунку ў гуманітарных навуках — беларусазнаўства, абуджэнню сярод еўрапейскіх навукоўцаў цікавасці да гістарычнага лёсу яго роднага краю.

Выкладаючы стараславянскую мову ў Віленскім універсітэце, М. К. Баброўскі збіраў старажытнабеларускія крыніцы, вывучаў беларускія гаворкі і народную творчасць. Аднак працы вучонага, якія датычацца справы беларусазнаўства, загінулі. Так, напрыклад, М. К. Баброўскім была падрыхтавана праца «Гісторыя славянскіх друкарняў у Літве», якая засталася неапублікаванай і лічыцца беззваротна страчанай. Вядома і тое, што вучоны напісаў працу «О charakterystycznych j zykowych zwrotach ludu białoruskiego», але лёс яе невядомы [17, s. 41].

Падчас замежнай камандзіроўкі М. К. Баброўскі зрабіў навуковае апісанне старажытных кірылічных і глагалічных літаратурных помнікаў Ватыканскай бібліятэкі, якое было надрукавана яе галоўным захавальнікам А. Маі ў 1831 г. [6, с. 33]. Ён увёў у навуковы ўжытак шэраг найважнейшых помнікаў гісторыі і культуры, у тым ліку першую глагалічную друкаваную кнігу «Місал па закону Рымскага двара» (Служэбнік, 1483 г.), што захоўвалася ў Ватыканскай бібліятэцы [7, с. 87]. М. К. Баброўскі пазнаёміў аматараў славянскай літаратуры са старажытным помнікам, выяўленай ім у Ватыканскай бібліятэцы «Хронікай Далмацкай» XI або XII ст. Вопыт знаёмства са славянскімі рукапісамі і друкаванымі кнігамі дазволіў вучонаму беспамылкова вызначаць час і места стварэння літаратурных помнікаў [2].

Трэба адзначыць, што падчас выкладання на кафедры Свяшчэннага Пісання М. К. Баброўскі падрыхтаваў выданне на лацінскай мове капітальнай навуковай працы па біблейскай навуцы — «Біблейскай археалогіі» — вядомага аўстрыйскага арыенталіста Яна [3, с. 40]. Вучэбным дапаможнікам, таксама на лацінскай мове, быў уласны курс вучонага аб правілах тлумачэння Бібліі «Негменеука», які выйшаў у Вільні ў 1829 г. [3, с. 40]. У сваіх першых лекцыях пасля замежнай паездкі М. К. Баброўскі аддае перавагу даследчыкам, якія ведаюць усходнія мовы, робяць крытычны і параўнальны аналіз арыгінала з дапамогай старажытных перакладаў. У гэтых адносінах характэрна яго прамова «Представления о Боге в первой книге Моисея», якая прагучала ва ўніверсітэце ў 1823 г. [4, с. 391]. Яна складзена на аснове сачынення Басюэта «Discours sur l'histoire universelle» і выступлення аўстрыйскага прафесара.

Валоданне М. К. Баброўскім усходнімі мовамі мела прыкладное значэнне для больш глыбокага вывучэння Свяшчэннага Пісання. Аднак прымяненне гэтых ведаў было магчыма і ў больш шырокім кантэксте. Гэта пацвярджае рэферат «Исторический взгляд на книжный язык арабов и на литературу сего народа» [1], які быў прачытаны на літаратурным сходзе Віленскага ўніверсітэта ў 1823 г. М. К. Баброўскім. Вучоны

звярнуў увагу аўдыторыі на тое, што веданне арабскай мовы прыносіць вялікую карысць і для таго, хто вывучае Свяшчэннае Пісанне, і для гісторыка, і для філосафа, і для астранома, і для ўрача. Арабская мова багата на вобразныя сродкі мовы і на розныя адценні значэнняў слоў, у чым і заключаецца цяжкасць яе вывучэння. Цярплівы і настойлівы даследчык-багаслоў бачыць старажытную мову, якая з'яўляецца нязменнай на працягу шматлікіх стагоддзяў, з дапамогай якой можна растлумачыць некаторыя словы Пісання, удакладніць слоўнік роднаснай ёй старажытнаўрэйскай мовы. Вучоны, які займаецца вывучэннем хрысціянскай дагматыкі, дакладна пакажа на скажэнні іслама, калі будзе знаёмы з арыгінальным тэкстам Карана. Гісторык знойдзе на арабскай мове крыніцы, якія апісваюць гісторыю Заходняй Еўропы ў Сярэднявекі, і зможа звернуцца з імі існуючыя еўрапейскія летапісы. Улічваючы тое, што шматлікія веды патрапілі падчас Сярэднявечча ў Еўропу праз Іспанію ад арабаў, пераканаўча гучыць жаданне прафесара аб тым, каб у Віленскім універсітэце арганізаваць выкладанне арабскай мовы. Трэба адзначыць, што гэта выступленне мела даволі праграмны характар і было кароткім планам будучага вучэбнага курса. Такім чынам, М. К. Баброўскі прадэманстраваў значныя веды ў галіне ўсходазнаўства і стаў адным з першых выкладчыкаў арабскай мовы ў Вільні.

Вядомасць у навуковым свеце М. К. Баброўскаму прынесла адкрыццё Супрасльскага рукапісу. Супрасльскі рукапіс — гэта назва розных рукапісных зборнікаў, якія да XIX ст. зберагаліся ў бібліятэцы Супрасльскага Благавешчанскага манастыра. Найбольш вядомыя і каштоўныя зборнікі:

1. Зборнік жыццй і прапаведзяў XI ст. Напісаны на царкоўнаславянскай мове на пергаменце (285 лістоў), уяўляе сабой чэццю-мінею на сакавік, змяшчае 24 жыцці і 24 словы-павучанні, у тым ліку 20 слоў Іаана Златавуста. Разам з Тураўскім евангеллем і іншымі рукапісамі XI ст. зборнік — адзін з самых старажытных помнікаў усходнеславянскай пісьменнасці. У XIX ст. падзелены на 3 часткі, якія зберагаюцца ў Варшаве (151 л.), Любляне (118 л.) і Санкт-Пецярбургу (16 л.) [11, с. 1]. У замежнай навуковай літаратуры гэты зборнік называюць Супрасльскім кодэксам (Codex Suprasliensis).

2. Летапісны зборнік першай паловы XVI ст. Складаецца з рускага скарачанага летапісу, кароткай летапіснай выбаркі па гісторыі Русі і ВКЛ, пачынаючы з 862 г., і гістарычных запісаў пра падзеі канца XV — пачатку XVI ст. у Беларусі, Кіеве і на Валыні [13, с. 466].

3. Зборнік 1519 г. Змяшчае пераклад на беларускую мову Вісліцкага статута польскага караля Казіміра III Вялікага, Кіева-Пячэрскі паця-

рык, самы поўны спіс другой рэдакцыі Беларуска-літоўскага летапісу 1446 г., які складаецца з дзвюх частак: 1) «Избрание летописания», куды ўваходзяць скарачаны старажытна-рускі летапіс (ахоплівае гісторыю Русі за 854—1427 гг.), Смаленская хроніка, «Пахвала Вітаўту» і смаленскія пагадовыя запісы за 1432—1446 гг.; 2) «Летапісец вялікіх князёў літоўскіх» з «Аповесцю пра Падолле» [12, с. 466].

Трэба адзначыць, што Супрасльскі кодэкс XI ст. у 2007 г. быў уключаны ў спіс «Помнікі свету» міжнароднага праекта ЮНЕСКА (Memory of the World International Register). Гэта падзея яшчэ раз даказвае вялікае значэнне дзейнасці М. К. Баброўскага, які стаў адкрывальнікам аднаго з самых старажытных у свеце кірылічных помнікаў царкоўнаславянскага пісьменства. У Супрасльскім кнігазборы М. К. Баброўскі пазнаёміўся з кнігамі Францыска Скарыны, звесткі пра якога ён збіраў на працягу ўсяго свайго жыцця і ўключыў у «Гісторыю славянскіх друкарняў у Літве», што так і не была надрукавана. Вучоны адкрыў для беларускай і еўрапейскай навукі імя знакамітага першадрукара, тым самым стаў першым беларускім скарыназнаўцам. Даследуючы гісторыю славянскага кнігадрукавання, М. К. Баброўскі сабраў навуковы матэрыял аб дзейнасці друкароў Івана Фёдарова і Пятра Мсціслаўца, якія збеглі ў 1564 г. з Масквы. Вучоны прасачыў увесь іх далейшы лёс і апісаў усе іх выданні, як сумесныя, падчас дадзенага ім Хадкевічам прытулку ў мястэчку Забудова, так і асобныя ў Вільні, Львове і Астрозе [15, с. 54].

Такім чынам, Міхаіл Кірылавіч Баброўскі ўсё сваё жыццё прысвяціў выяўленню, вывучэнню і збіранню помнікаў стараславянскай пісьменнасці. Менавіта з яго іменем звязаны знаходка Супрасльскага рукапісу, вяртанне беларускай і еўрапейскай навуцы імя Францыска Скарыны, апісанне глагальных і кірылічных кніг і інш. Нягледзячы на страчаную спадчыну, М. К. Баброўскі ўнёс вялікі ўклад у прабуждэнне цікавасці да гісторыі і культуры беларускага народа, яго навуковая дзейнасць спрыяла развіццю беларускай свядомасці. Вынікі даследаванняў прафесара прынеслі яму заслужаную павагу сярод акружаючых. Практычнае прымяненне поглядаў М. К. Баброўскага знайшло адлюстраванне ў выкладчыцкай дзейнасці, дзе ім ўводзіліся толькі самыя новыя і правярныя метады навучання для студэнтаў універсітэта. Уменне весці спрэчку вучоны даказаў падчас канфлікту з базальянскім ордэнам, праяўляючы стрыманасць і вытрымку. М. К. Баброўскага можна назваць піянерам айчыннай і сусветнай славістыкі, самым буйным беларускім славістам і арыенталістам першай паловы XIX ст., які ўсё сваё жыццё прысвяціў «умножэнню плодів славянскай літаратуры» [7, с. 88].

БІБЛІАГРАФІЧНЫЯ СПАСЫЛКІ

1. *Бобровскі М. К.* Исторический взгляд на книжный язык арабов и на литературу сего народа // *Вестн. Европы.* 1825. № 5. Т. 141. С. 15—39; № 7. Т. 141. С. 190—209.
2. *Бобровскі М. К.* О старинной Славянской рукописи хроники Далматской // *Вестн. Европы.* 1824. № 24. Т. 139. С. 258—274.
3. *Бобровскі П. О.* Бобровский Михаил Кириллович // *Критико-биографический словарь русских писателей и учёных (от начала русской образованности до наших дней)* : в 6 т. / под ред. С. А. Венгерова. СПб., 1895. Т. 4. С. 29—40.
4. *Жукович П.* О профессорах богословского факультета Виленского университета в настоящем столетии // *Христианское чтение.* 1888. Ч. 1. С. 367—409.
5. *Костыцевич А.* Проповедь, сказанная в день похорон священника Кирилла Бобровского, настоятеля Вольчанской церкви, магистром богословия, настоятелем Дубицкой церкви, бельским благочинным 7 июля 1824 г. // *Литовские епархиальные ведомости.* 1887. № 20. С. 166—169.
6. *Лабынцаў Ю. А.* Баброўскі Міхаіл Кірылавіч // *Асветнікі зямлі Беларускай: IX — пачатак XX ст. : энцыкл. даведнік / рэдкал. : Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]*. 2-е выд. Мінск, 2006. С. 32—33.
7. *Лабынцев Ю. А.* Первая книга, напечатанная глаголицей, и её исследователь Михаил Бобровский // *Советское славяноведение.* М., 1983. № 4. С. 86—93.
8. *Нечухрин А. Н.* Историка Западной Беларуси XIX — начала XX в. // *Наш радавод : матэрыялы міжнарод. навук. канф. «Царква і культура народаў Вялікага княства Літоўскага і Беларусі XIII — пачатку XX ст.»*. Гродна, 28 вер. — 1 кастр. 1993 г. Гродна, 1993. Кн. 5. Ч. II. С. 394—442.
9. *Носко М.* У истоков воссоединения с православием. Протоирей Михаил Бобровский // *Брестские епархиальные ведомости.* 2010. № 4. С. 50—53.
10. *Романчук А. А.* Главная семинария при Виленском университете: воспитание и образование католического духовенства униатского обряда // *Весн. Гродзен. дзярж. ун-та імя Я. Купалы.* Сер. 1. Гісторыя, філасофія, паліталогія, сацыялогія. 2006. № 4. С. 3—9.
11. *Северьянов С.* Супрасльская рукопись : в 2 т. СПб. : Тип. Императ. Акад. Наук, 1904. Т. 1. VIII, 570 с. (Памятники старославянского языка; Т. 2. Вып. 1).
12. *Чамярыцкі В.* Супрасльскі летапіс // *Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. / рэдкал. : Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]*. Мінск, 2001. Т. 6. Кн. 1. С. 466.
13. *Чамярыцкі В.* Супрасльскі рукапіс // *Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. / рэдкал. : Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]*. Мінск, 2001. Т. 6. Кн. 1. С. 466.
14. *Швед В. В.* Паміж Польшчай і Расіяй: грамадска-палітычнае жыццё на землях Беларусі (1772—1863 гг.). Гродна : ГрГУ, 2001. 415 с.
15. *Янковскі П.* Протоирей Михаил Бобровский // *Литовские епархиальные ведомости.* 1864. № 1. С. 11—20; № 2. С. 51—66.
16. *Bialokozowicz B.* Miedzy Wschodem a Zachodem. Z dziejow formowania biallouskiej swiadomosci narodowej. Bialystok, 1998. 180 s.
17. *Stankiewicz A.* Mahnuseuski. Pauluk Bachrym. Babrouski. Da wytokau białoruskaha adradzenia. Wilnia : Bielpres, 1937. 45 s.

Артыкул паступіў у рэдакцыю 18 чэрвеня 2012 г.